

روابط جدید استراتژیک و ژئوپولیتیک عربستان سعودی و جمهوری خلق چین

شی جین پینگ، رهبر چین عصر چهارشنبه برای دیداری که می‌تواند روابط بین بزرگترین واردکننده نفت جهان و بزرگترین صادرکننده آن را در بحبوحه تیرگی روابط ایالات متحده و عربستان سعودی تعمیق بخشد، وارد ریاض شد. هر دو طرف می‌گویند که روابط آن‌ها در درجه اول اقتصادی است. چین بزرگترین شریک تجاری عربستان سعودی و بزرگترین خریدار نفت این کشور است، روندی که انتظار می‌رود سرعت بگیرد. اما جنبه‌های نظامی و ژئوپلیتیکی فزاینده تعاملات آنها، واشنگتن را نگران می‌کند. آقای شی در فرودگاه ریاض مورد استقبال شاهزاده فیصل بن فرحان آل سعود، وزیر امور خارجه عربستان سعودی و یاسر الرمیان، رئیس صندوق سرمایه گذاری دولتی این کشور قرار گرفت. هر دو طرف می‌گویند که روابط آنها در درجه اول اقتصادی است. چین بزرگترین شریک تجاری عربستان سعودی و بزرگترین خریدار نفت این کشور است، روندی که انتظار می‌رود سرعت بگیرد. اما جنبه‌های نظامی و ژئوپلیتیکی فزاینده تعاملات آنها، واشنگتن را نگران می‌کند. این سفر نشان دهنده نفوذ رو به افزایش پکن در خاورمیانه است، جایی که چین همچنین روابط خود را با رقیب سعودی، یعنی ایران توسعه داده است و این در حالی صورت می‌گیرد که بسیاری از کشورهای در حال توسعه علیرغم اصرار غرب سعی کرده اند بین روسیه و اوکراین بی طرف بمانند. ریاض اعلام کرده است که منافع خود را در اولویت قرار می‌دهد، اما می‌گوید که هدف از این کار جانبداری از مسکو یا پکن در مقابل واشنگتن نیست. چین هنوز علاقه یا توانایی خود را برای جایگزینی نقش گسترده ایالات متحده در خاورمیانه نشان نداده است و به گفته تحلیلگران، سعودی‌ها واقعاً نمی‌خواهند ایالات متحده را به عنوان ضامن اصلی امنیتی خود کنار بگذارند. اما در سال‌های اخیر، چین به سعودی‌ها هواپیماهای بدون سرنشین فروخته، به ساخت موشک‌های بالستیک کمک کرده و در ساخت تأسیساتی برای تولید کیک زرد اورانیوم در کنار ریاض بوده است. همچنین عربستان و چین درباره ساخت یک پایگاه دریایی در دریای سرخ، یکی از استراتژیک ترین آبراه های جهان، گفتگو کرده اند. در حالی که سعودی‌ها در سال‌های اخیر گام‌های فزاینده‌ای برای یافتن زمینه‌های امکان‌پذیر همکاری امنیتی و دفاعی با چین برداشته‌اند، تصور اینکه این بخش از روابط از طریق دیدار شی جین‌پینگ تقویت نشود، سخت است. رهبر چین امروز پنجشنبه با محمد بن سلمان ۳۷ ساله که عملاً دولت عربستان را اداره می‌کند، و پدر پیرش ملک سلمان قبل از شرکت در گردهمایی بزرگی از رهبران کشورهای خلیج فارس و عرب دیدار کرد. در این اجلاس راه‌های تقویت روابط مشترک در همه زمینه‌ها و چشم‌انداز همکاری‌های اقتصادی و توسعه مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت. رهبر چین چهار سال پیش در یک سفر به منطقه متعهد شد ۲۳ میلیارد دلار وام و کمک به کشورهای عربی بدهد و گفت که می‌خواهد پکن به "حافظ صلح و ثبات در خاورمیانه تبدیل شود". این سفر به صورت اجتناب‌ناپذیری با سفر بایدن به عربستان سعودی در ماه ژوئیه مقایسه می‌شود، جایی که او برای اولین بار با شاهزاده محمد علی‌رغم انتقادات در مورد حقوق بشر در عربستان ملاقات کرد. بایدن به گروهی از رهبران عرب (کوچکتر از گروهی که قرار است با شی ملاقات کند) گفت که ایالات متحده خلاء در منطقه باقی خواهد گذاشت تا چین، روسیه یا ایران آن را پر کنند. البته بایدن در این سفر دستاوردهای ملموس

جنبش وحدت ملی ایرانیان

Iranian National Unity Movement - Iranische Nationale Einheitsbewegung

Page | 2

کمی داشت. افرادی که از جزئیات برنامه های این سفر مطلع هستند می گویند که سعودی ها از رهبر چین در مقایسه با بایدن، به شکل گرم تری استقبال خواهند کرد و مشابه استقبال ریاض از دونالد ترامپ، رئیس جمهور وقت آمریکا در سال ۲۰۱۷ خواهد بود. دیدار شی همچنین نشان دهنده روابط فرهنگی رو به رشد با ریاض و ارزش های مشترک بین دو رژیم استبدادی است که هر دو تحمل کمی در برابر انتقاد علنی دارند و اقتصاد خود را با دقت کنترل می کنند. عربستان سعودی، خانه مقدس ترین مکان های اسلام، علناً از سیاست های چین در منطقه غربی سین کیانگ و سرکوب اقلیت مسلمان اویغور توسط پکن دفاع کرده و از موضع چین در قبال تایوان نیز حمایت کرده است. شی نقش خود را به عنوان رهبر چین برای سومین دوره در ماه اکتبر تثبیت کرد، اما در دو هفته گذشته با بزرگترین اعتراضات این کشور در سال های اخیر روبرو شده است که در آخرین لحظه تردیدهایی را در مورد اینکه آیا این سفر انجام خواهد شد یا خیر، ایجاد کرد. او از زمان شروع همه گیری کرونا به ندرت سفر کرده است و از سال ۲۰۲۰ تا کنون تنها دو بار کشور را ترک کرده است، از جمله در ماه گذشته که با بایدن در نشست گروه ۲۰ ملاقات کرد. سعودی ها اعلام کرده اند، شی و شاهزاده محمد، یک سند مشارکت استراتژیک و حداقل ۲۰ توافقنامه اولیه به ارزش بیش از ۲۹ میلیارد دلار را امضا خواهند کرد. پیشرفت در مذاکرات در مورد فروش بخشی از نفت به "یوان" به جای "دلار"، قابل توجه خواهد بود. سایر توافقات احتمالاً بر روی پالایش نفت، فناوری های پیشرفته و تولید متمرکز خواهند بود، زیرا چین به دنبال تامین منابع انرژی در آینده برای تقویت توسعه اقتصادی خود است و عربستان سعودی نیز توسعه بخش های غیر نفتی اقتصادش را دنبال می کند. هر گونه پیشرفت بین چین و سعودی در زمینه مخابرات و تسلیحات، به شدت از سوی واشنگتن مورد بررسی قرار می گیرد. ایالات متحده به شرکای خاورمیانه ای خود اعلام کرده است که چنین همکاری هایی در نهایت می تواند منافع امنیت ملی آمریکا را تهدید کند و در نتیجه حضور نظامی ایالات متحده در آن کشورها را به خطر بیندازد. صبر واشنگتن در رابطه با توافقات شرکای خود با پکن سال گذشته مورد آزمایش قرار گرفت. زمانی که دولت بایدن متوجه شد که چین مخفیانه در حال ساختن چیزی است که سازمان های اطلاعاتی ایالات متحده مشکوک بودند که یک مرکز نظامی در بندری در امارات متحده عربی است که میزبان نیروهای آمریکایی نیز می باشد. پس از چند دور سفر مقامات آمریکایی به امارات و گفتگوهای درباره آن، ساخت و ساز متوقف شد. شرکت های فناوری چینی مانند شرکت هوآوی نیز قراردادهای بزرگی را در عربستان سعودی برای ساخت شهرهای کاملاً هوشمند، ارتقاء زیرساخت های مخابراتی و راه اندازی صنعت هوش مصنوعی منعقد کرده اند.

پاینده باد ایران و ایرانی

دکتر فریبرز صارمی

پژوهشگر روابط بین الملل و هماهنگ کننده جنبش وحدت ملی ایرانیان

۰۸ دسامبر ۲۰۲۲